

CORONAVİRÜS YENİDOĞAN ÜZERİNE ETKİLERİ

4. BÖLÜM

Emel BULDUR
Nurdan AKÇAY DİDİŞEN
Hatice BAL YILMAZ

GİRİŞ

Ülkemizde ortaya çıkan ilk Covid-19 vakası 11 Mart 2020 de saptanmış ve gerekli önlemler Sağlık Bakanlığı önermeleri doğrultusunda güncel rehberler ışığında her geçen gün yenilenmektedir (TC Sağlık Bakanlığı, 2020). Bütün bu olumsuz gelişmeler sağlık sisteminin ve koruyucu sağlık hizmetlerinin önemi ni daha net bir şekilde ortaya koymuştur. Olağanüstü durumlarda gebelerin ve yenidoğanların sağlığının korunması ve sürdürülmesi çok önemlidir. Bu derlemede, coronavirus (Covid-19) ve yenidoğan üzerine etkilerinin güncel bilgiler ışığında özetlenmesi amaçlanmıştır.

Şiddetli akut solunum sendromunun kişiden kişiye yayılımının esas olarak influenza gibi solunum damlacıkları ile oluştuğu düşünülmektedir. Enfeksiyöz damlacıklar çevresel kontaminasyona neden olduğunda, bireylerin bu yüzeylere dokunması ile dolaylı (ikincil) bulaş gerçekleşir. Kontamine eller ile virüsü farkında olmadan ağız, burun ve konjonktiva gibi diğer mukoza zarlarına aktarılması bulaşma riskini artırır. İkincil iletimde çevresel kontaminasyonun sıklığı ve göreceli önemi bilinmemekle birlikte, çevresel dezenfeksiyon, hastane ve ev ortamında enfeksiyonun yayılmasını önlemenin ayrılmaz bir bileşenidir (Palmore,2020).

¹ Doktora Öğrencisi, Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD, emelsdpk@gmail.com Orcid ID: 0000-0001-5156-2845

² Dr.Öğr.Üyesi, Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD, nakcayyy@gmail.com

¹ Prof.Dr., Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD, haticebalyilmaz@gmail.com

KAYNAKLAR

- Berghella V. Coronavirus disease 2019 (COVID-19): Pregnancy issues. This topic last updated: Apr 22, 2020.
- World Health Organization. Director-General's remarks at the media briefing on 2019-nCoV on 11 February 2020. <https://www.who.int/dg/speeches/detail/who-director-general-s-remarks-at-the-media-briefing-on-2019-ncov-on-11-february-2020> (Erişim:21.12.2020).
- World Health Organization. Novel Coronavirus (2019-nCoV) technical guidance. <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/technical-guidance> (Erişim:21.12.2020).
- Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Covid-19 (SARS-CoV-2 Enfeksiyonu) Rehberi, Bilim Kurulu Çalışması, 14.Nisan.2020. [Erişim: 20.12.2020]
- Palmore TN. Coronavirus disease 2019 (COVID-19): Infection Control İn Health Care And Home Settings. This topic last updated: May 07, 2020. (Erişim:.16.12.2020)
- Akpınar F & Üstun Y. Kadın hastalıkları ve doğum pratiğinde SARS-COV-2 (COVID-19) enfeksiyonu ile ilgili güncel bilgiler. *Türk Kadın Sağlığı ve Neonatoloji Dergisi*, 2020;2(1), 13-16.
- Elshafeey F, Magdi R, Hindi N, et al. A systematic scoping review of COVID-19 during pregnancy and childbirth. *Int J Gynaecol Obstet* 2020.
- Türk Neonatoloji Derneği "COVID-19 (Sars-Cov2) Enfeksiyonu veya Şüphesi Olan Yenidoğan Bebeklere Neonatal ve Perinatal Dönemde Yaklaşım Önerileri". v.2 (21.12.2020)
- Chen H, Guo J, Wang C, et al. Clinical characteristics and intrauterine vertical transmission potential of 2019-nCoV infection in nine pregnant women: a retrospective review of medical records. *Lancet* 2020; published online Feb 12. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)30360-3](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30360-3).
- Zhu H, Wang L, Fang C, et al. Clinical analysis of 10 neonates born to mothers with 2019- nCoV pneumonia. *Transl Pediatr* 2020; published online Feb 10. <http://dx.doi.org/10.21037/tp.2020.02.06>.
- American Academy of Pediatrics (AAP): Initial guidance – Management of infants born to mothers with COVID-19.2020
- Liu W, Wang Q, Zhang Q, Chen L, Chen J, Zhang B. et al. Coronavirus disease 2019 (COVID-19) during pregnancy: A case series. Preprints2020;2020020373. Available from: <https://www.preprints.org/manuscript/202002.0373/v1>.
- Wang X, Zhou Z, Zhang J, Zhu F, et al. A case of 2019 Novel Coronavirus in a pregnant woman with preterm delivery. *Clin Infect Dis*. 2020. doi.org/10.1093/cid/ciaa200.
- Wang S, Guo L, Chen L, et al. A case report of neonatal COVID-19 infection in China [published online ahead of print, 2020 Mar 12]. *Clin Infect Dis*. 2020;ciaa225. [doi:10.1093/cid/ciaa225](https://doi.org/10.1093/cid/ciaa225)
- Zeng H, Xu C, Fan J, et al. Antibodies in Infants Born to Mothers With COVID-19 Pneumonia. *JAMA*. Published online March 26, 2020. [doi:10.1001/jama.2020.486119](https://doi.org/10.1001/jama.2020.486119).

- Dong L, Tian J, He S, et al. Possible Vertical Transmission of SARS-CoV-2 From an Infected Mother to Her Newborn. *JAMA*. Published online March 26, 2020. doi:10.1001/jama.2020.462120.
- Kimberlin DW, Stagno S. Can SARS-CoV-2 Infection Be Acquired In Utero? More Definitive Evidence Is Needed. *JAMA*. Published online March 26, 2020. doi:10.1001/jama.2020.4868.
- Johnston M, Landers S, Noble L, et al. Section on Breastfeeding. Breastfeeding and the use of human milk. *Pediatrics* 2012; 129:e827.
- US Preventive Services Task Force, Bibbins-Domingo K, Grossman DC, et al. Primary Care Interventions to Support Breastfeeding: US Preventive Services Task Force Recommendation Statement. *JAMA* 2016; 316:1688.
- Donath SM, Amir LH. Effect of gestation on initiation and duration of breastfeeding. *Arch Dis Child Fetal Neonatal Ed* 2008; 93:F448.
- Türkyılmaz C, Bilgen H, Kültürsay N. Turkish Neonatal Society guideline on parenteral nutrition in preterm infants Turkish Neonatal Society guideline on nutrition of the healthy term newborn. *Turk Ped Ars*. 2018; 53(Suppl 1): S128-S137
- Andreas NJ, Kampmann B, Mehring Le-Doare K. Human breast milk: A review on its composition and bioactivity. *Early Hum Dev* 2015; 91:629.
- Gökçay G. & Keskindemirci G. Anne Sütü ve Covid-19. *İstanbul Tıp Fakültesi Dergisi*.2020
- Interim Considerations for Infection Prevention and Control of Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) in Inpatient Obstetric Healthcare Settings <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/hcp/inpatient-obstetric-healthcare-guidance.html> (Erişim:21.12.2020)
- Stuebe A. Should Infants Be Separated from Mothers with COVID-19? First, Do No Harm <https://www.liebertpub.com/doi/10.1089/BFM.2020.29153.ams> (Erişim:21.12.2020)
- Wu Y, Liu C, Dong L, et al. Coronavirus disease 2019 among pregnant Chinese women: Case series data on the safety of vaginal birth and breastfeeding. *BJOG* 2020.
- Martins-Filho PR, Santos VS, Santos Jr HP. To breastfeed or not to breastfeed? Lack of evidence on the presence of SARS-CoV-2 in breastmilk of pregnant women with COVID-19. *Revista Panamericana de Salud Pública*. 2020;44:e59.
- Breastfeeding and COVID-19. World Health Organization; 06/23/2020, 2020. Accessed November 23, 2020. <https://www.who.int/news-room/commentaries/detail/breastfeeding-and-covid-19>
- Breastfeeding safely during the COVID-19 Pandemic. UNICEF; May 28, 2020, 2020. Accessed Nov 23, 2020. <https://www.unicef.org/coronavirus/breastfeeding-safely-during-covid-19-pandemic>
- Novel Coronavirus 2019 (COVID-19). American College of Obstetricians and Gynecologists; Nov 6, 2020, 2020. Accessed Nov 23, 2020. <https://www.acog.org/clinical/clinical-guidance/practice-advisory/articles/2020/03/novel-coronavirus-2019>

Breastfeeding Guidance Post Hospital Discharge for Mothers or Infants with Suspected or Confirmed SARS-CoV-2 Infection. American Academy of Pediatrics; Sep 18, 2020, 2020. Accessed Nov 23, 2020. <https://services.aap.org/en/pages/2019-novel-coronavirus-covid-19-infections/clinical-guidance/breastfeeding-guidance-post-hospital-discharge/>

Coronavirus Disease (COVID-19) and Breastfeeding. Centers for Disease Control and Prevention; Jun 4, 2020, 2020. Accessed Nov 23, 2020. <https://www.cdc.gov/breastfeeding/breastfeeding-special-circumstances/maternal-or-infant-illnesses/covid-19-and-breastfeeding.html>

<https://www.infantrisk.com/content/breastfeeding-covid-19-safety-and-guidelines>. (Erişim:23.12.2020)